

Javaslatok¹

a "Szigetköz tervezési alegység jelentős vízgazdálkodási kérdései" című anyag kiegészítésére

Bevezetés

Javaslatainkhoz az alábbi tanulmányok megállapításait vettük figyelembe:

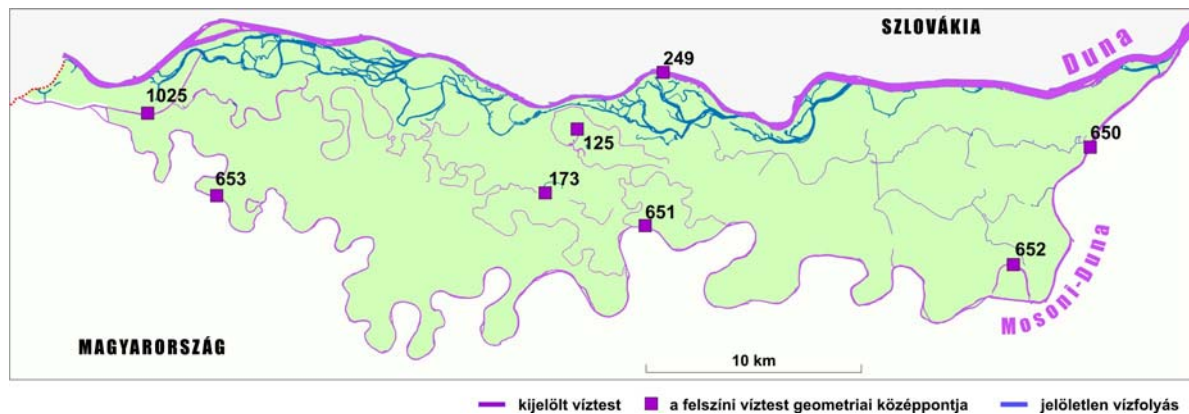
- [1] A vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés ütemterve és munkaprogramja 2006-2009, A Víz Keretirányelv 14. cikke és a 221/2004 (VII. 21.) kormányrendelet 19.§-a szerint lefolytatott társadalmi konzultáció alapján véglegesített dokumentum, Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, 2007. december 22.
forrás: www.kvvm.hu
- [2] Vitaanyag Magyarország jelentős vízgazdálkodási kérdéseiről, A Víz Keretirányelv 14. cikke és a 221/2004 (VII. 21.) Kormányrendelet 19.§-a szerinti társadalmi részvétel és konzultáció dokumentuma, Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, 2007. december 22.
forrás: www.kvvm.hu
- [3] Jelentős vízgazdálkodási kérdések, 1-1-1 szigetköz tervezési alegység, Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 22 oldal, Győr, 2007. november
forrás: www.edukovizig.hu
- [4] A Szigetköz tervezési alegység (1-1) jelentős vízgazdálkodási kérdései Konzultációs anyag, Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 11 oldal, Győr, 2007.
forrás: www.edukovizig.hu

Előzmény

A Duna kérdésköre a társadalmi vitára bocsátott anyagokban központi szerepű. A Víz keretirányelv magyarországi alkalmazásának folyamatában már korábban felhívtuk a figyelmet néhány fontos, ám kimaradt tényre és szempontra, amelyek figyelembevétele nélkül a szigetközi Duna-szakasz jó állapotba hozása nem lehetséges.

2005. márciusában készült a „*Jelentés a Duna vízgyűjtőkerület magyarországi területének jellemzőiről, az emberi tevékenységek környezeti hatásairól és a vízhasználatok gazdasági elemzéséről*” az ún. 2. Országjelentés. Ebben az anyagban csak néhány szigetközi vízfolyás nevesítése történt meg. Mind térbeli kiterjedtségét, mind a folyóvizek hosszát és vízhozamát illetően sok felszíni vízfolyás jelöletlen maradt, nem szerepel az *Országjelentésben*. A kijelölt víztestekről az ábra tájékoztat, eszerint a Szigetközben 7 vízfolyás és 1 tó tartozik az EU kóddal jelölt, nevesített víztestek közé. Az ábra mutatja, hogy a szigetközi hullámtér ágrendszer kimaradt az *Országjelentésben* nevesített víztestek közül.

¹ A Reflex Környezetvédő Egyesület javaslatai, melyet 2008. júniusában küldött az Észak-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóságnak, a *Jelentős vízgazdálkodási kérdések*-re írt észrevételei részeként.

A jelentős mennyiségű vízfolyás kimaradása mellett – a Víz keretirányelv alkalmazásához - problémát jelent, hogy a szigetközi Duna-szakasz egyetlen víztestként lett nevesítve, holott hidromorfológiai szempontból négy, jelentősen eltérő tulajdonságú szakaszra osztható. A szakaszok: az országhatár - dunakiliti fenékküszöb közötti duzzasztott szakasz (10 km), Dunakiliti - Dunaremete között egy átlagosan húsz százaléknyi dunai hozammal rendelkező szabad folyású szakasz (18 km), Dunaremete – Szap között ismét egy duzzasztott szakasz (14 km), végül a Szap alatti rész, melyben már a teljes dunai hozam folyik.

Több fórumon felhívtuk a figyelmet a fenti hiányosságokra, és kértük, hogy további munka során vegyék figyelembe javaslatunkat, a hiányzó szigetközi víztestek számbavételére, illetve az eltérő hidromorfológiai jellemzők miatt a szigetközi Duna-szakasz elkülönülő részeinek külön víztestként történő nevesítésére.

Javaslatok

1. Javaslat újabb víztestekre

Az 2006-2009-re vonatkozó *ütemterv* [1] 5-6. oldalán megfogalmazott célok és feladatok szerint még van lehetőség korábbi észrevételeink figyelembevételére:

A VGT célja az, hogy a felszíni vizek esetén a jó ökológiai és kémiai állapotot, a felszín alatti vizek esetén a pedig a jó mennyiségi és kémiai állapotot érjük el. A feladatokat tehát a víztestek szintjén kell a legnagyobb részletességgel meghatározni és végrehajtani. A 2. Nemzeti Jelentés 1026 felszíni és 108 felszín alatti víztestet azonosított Magyarországon. A víztestek meghatározására a jelenleg folyó állapotértékelés „visszahat”, ezért végleges szám a tervezés során alakul majd ki.

A www.euvki.hu honlap adatbázisa mutatja, hogy a víztestek pontosítása folyamatban van. Az adatbázis táblázatának 1-1-1 kódú részlete, összehasonlítva a 2. számú Országjelentés adataival:

Vízfolyás-víztestek az 1-1-1 Szigetköz tervezési alegységben

<p>Az Európai Parlament és Tanács 2000/60/EK sz. „Az európai közösségi intézkedések kereteinek meghatározásáról a víz politika területén” c. irányelvben 2005. március 22.-ei határidővel előírt <i>Jelentés a Duna vízgyűjtőkerület magyarországi területének jellemzőiről, az emberi tevékenységek környezeti hatásairól és a vízhasználatok gazdasági elemzéséről,</i> 2005 március</p> <p>(Összesen 1026 víztest)</p>	<p>Módosított adatállomány, 2008 május</p> <p>forrás: www.euvki.hu</p> <p>(Összesen 890 víztest)</p>
<p>1. Sorszám: 108</p> <p>EU kód [EU_CD]: HU_RW_AAA251_0000-0011_S A vízfolyás megnevezése [NAME]: Rét-árok Típus-kód [TYPE]: 12 A víztest geometriai középpontjának földrajzi (ETRS'89) koordinátái: Hosszúság [LON]: 17,17635 [°] Szélesség [LAT]: 47,95948 [°] A víztest hossza [SIZE]: 11,141 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: valószínűleg Mesterséges [ARTIFICIAL]: nem</p>	<p>Sorszám: 649</p> <p>Kód [EU_CD]: HU_RW_AEP922 EU kód [RW_CD]: HU_RW_AAA251_0000-0011_S A vízfolyás megnevezése [NAME]: Rét-árok</p> <p>A víztest hossza [SIZE]: 11,137 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: nem erősen módosított Mesterséges [ARTIFICIAL]: mesterséges víztest</p>
<p>2. Sorszám: 173</p> <p>EU kód [EU_CD]: HU_RW_AAA429_0000-0023_M A vízfolyás megnevezése [NAME]: Nováki-csatorna Típus-kód [TYPE]: 12 A víztest geometriai középpontjának földrajzi (ETRS'89) koordinátái: Hosszúság [LON]: 17,42633 [°] Szélesség [LAT]: 47,85364 [°] A víztest hossza [SIZE]: 135,496 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: valószínűleg Mesterséges [ARTIFICIAL]: nem</p>	<p>Sorszám: 731</p> <p>Kód [EU_CD]: HU_RW_AEQ010 EU kód [EU_CD]: HU_RW_AAA429_0000-0023_M A vízfolyás megnevezése [NAME]: Szigetközi Mentett Oldali Vízpótló Rendszer</p> <p>A víztest hossza [SIZE]: 163,813 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: erősen módosított Mesterséges [ARTIFICIAL]: természetes víztest</p>
<p>3. Sorszám: 249</p> <p>EU kód [EU_CD]: HU_RW_AAA626_1790-1852_S A vízfolyás megnevezése [NAME]: Duna Típus-kód [TYPE]: 23 A víztest geometriai középpontjának földrajzi (ETRS'89) koordinátái: Hosszúság [LON]: 17,53025 [°] Szélesség [LAT]: 47,86366 [°] A víztest hossza [SIZE]: 62,142 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: igen Mesterséges [ARTIFICIAL]: nem</p>	<p>Sorszám: 188</p> <p>Kód [EU_CD]: HU_RW_AEP443 EU kód [EU_CD]: HU_RW_AAA626_1790-1850_S A vízfolyás megnevezése [NAME]: Duna Szigetköznel</p> <p>A víztest hossza [SIZE]: 62,945 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: erősen módosított Mesterséges [ARTIFICIAL]: természetes víztest</p>
<p>4. Sorszám: 460</p> <p>EU kód [EU_CD]: HU_RW_AAB087_0000-0018_S A vízfolyás megnevezése [NAME]: Lajta Típus-kód [TYPE]: 13 A víztest geometriai középpontjának földrajzi (ETRS'89) koordinátái: Hosszúság [LON]: 17,21507 [°] Szélesség [LAT]: 47,91256 [°] A víztest hossza [SIZE]: 18,032 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: igen Mesterséges [ARTIFICIAL]: nem</p>	<p>Sorszám: 475</p> <p>Kód [EU_CD]: HU_RW_AEP739 EU kód [EU_CD]: HU_RW_AAB087_0000-0018_S A vízfolyás megnevezése [NAME]: Lajta</p> <p>A víztest hossza [SIZE]: 18,032 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: erősen módosított Mesterséges [ARTIFICIAL]: természetes víztest</p>
<p>5. Sorszám: 650</p> <p>EU kód [EU_CD]: HU_RW_AAB622_0000-0015_S A vízfolyás megnevezése [NAME]: Mosoni-Duna Típus-kód [TYPE]: 14 A víztest geometriai középpontjának földrajzi (ETRS'89) koordinátái: Hosszúság [LON]: 17,71051 [°] Szélesség [LAT]: 47,72889 [°] A víztest hossza [SIZE]: 14,972 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: valószínűleg Mesterséges [ARTIFICIAL]: nem</p>	<p>Sorszám: 542</p> <p>Kód [EU_CD]: HU_RW_AEP810 EU kód [EU_CD]: HU_RW_AAB622_0000-0015_S A vízfolyás megnevezése [NAME]: Mosoni-Duna alsó</p> <p>A víztest hossza [SIZE]: 14,959 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: erősen módosított Mesterséges [ARTIFICIAL]: természetes víztest</p>
<p>6. Sorszám: 651</p> <p>EU kód [EU_CD]: HU_RW_AAB622_0015-0087_M A vízfolyás megnevezése [NAME]: Mosoni-Duna Típus-kód [TYPE]: 13 A víztest geometriai középpontjának földrajzi (ETRS'89) koordinátái: Hosszúság [LON]: 17,46247 [°] Szélesség [LAT]: 47,81701 [°] A víztest hossza [SIZE]: 71,955 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: valószínűleg Mesterséges [ARTIFICIAL]: nem</p>	<p>Sorszám: 544</p> <p>Kód [EU_CD]: HU_RW_AEP812 EU kód [EU_CD]: HU_RW_AAB622_0015-0087_M A vízfolyás megnevezése [NAME]: Mosoni-Duna középső</p> <p>A víztest hossza [SIZE]: 71,955 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: erősen módosított Mesterséges [ARTIFICIAL]: természetes víztest</p>
<p>7. Sorszám: 652</p> <p>EU kód [EU_CD]: HU_RW_AAB622_0016-0020_S A vízfolyás megnevezése [NAME]: Mosoni-Duna Típus-kód [TYPE]: 13 A víztest geometriai középpontjának földrajzi (ETRS'89) koordinátái: Hosszúság [LON]: 17,62914 [°] Szélesség [LAT]: 47,70981 [°] A víztest hossza [SIZE]: 4,135 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: valószínűleg Mesterséges [ARTIFICIAL]: nem</p>	

<p>8. Sorszám: 653</p> <p>EU kód [EU_CD]: HU_RW_AAB622_0087-0119_S A vízfolyás megnevezése [NAME]: Mosoni-Duna Típus-kód [TYPE]: 13 A víztest geometriai középpontjának földrajzi (ETRS'89) koordinátái: Hosszúság [LON]: 17,26355 [°] Szélesség [LAT]: 47,93706 [°] A víztest hossza [SIZE]: 31,134 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: valószínűleg Mesterséges [ARTIFICIAL]: nem</p>	<p>Sorszám: 543</p> <p>Kód [EU_CD]: HU_RW_AEP811 EU kód [EU_CD]: HU_RW_AAB622_0087-0119_S A vízfolyás megnevezése [NAME]: Mosoni-Duna felső</p> <p>A víztest hossza [SIZE]: 31,134 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: erősen módosított Mesterséges [ARTIFICIAL]: természetes víztest</p>
<p>9. Sorszám: 1025</p> <p>EU kód [EU_CD]: HU_RW_NO7085_0000-0010_M A vízfolyás megnevezése [NAME]: Szivárgó-csatorna Típus-kód [TYPE]: - A víztest geometriai középpontjának földrajzi (ETRS'89) koordinátái: Hosszúság [LON]: 17,26109 [°] Szélesség [LAT]: 47,98247 [°] A víztest hossza [SIZE]: 13,460 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: nem Mesterséges [ARTIFICIAL]: igen</p>	<p>Sorszám: 737</p> <p>Kód [EU_CD]: HU_RW_AEQ016 EU kód [EU_CD]: HU_RW_NO7085_0000-0010_M A vízfolyás megnevezése [NAME]: Szivárgó-csatorna</p> <p>A víztest hossza [SIZE]: 13,460 km Erősen módosított jelleg [MODIFIED]: nem erősen módosított Mesterséges [ARTIFICIAL]: mesterséges</p>

Javasoljuk - a Mosoni-Duna szakaszolásához hasonlóan - a szigetközi Duna-szakasz négy különálló víztestre osztását, az eltérő hidromorfológiai jellegnek megfelelően. Javasoljuk továbbá - a mentett oldali vízpótlórendszeréhez hasonlóan - a Duna hullámtéri ágrendszerének legalább egy önálló víztestként történő nevesítését, mert a hullámtéri ágrendszer teljesen kimaradt. Hogy a "Duna Szigetköznél" víztestbe se érhető bele, azt tükrözi az e víztest hosszaként megadott 64 km.

2. Javaslat a hágai ítélet figyelembevételére

A Vitaanyag [2] a szigetközi kérdéskörhöz jó kiinduló feltételt határozott meg:

Mindezekből nyilvánvaló, hogy a vizeink jó állapotba hozásának, illetve a jó állapot megtartásának egyik alapvető feltétele az együttműködés a közös vízgyűjtő országaival. A magyar vízgazdálkodás stratégiai fontosságú ügye a határainkon kívüli vízgazdálkodási beavatkozások kérdése. Kedvező megoldások ugyanis a természeti körülmények miatti függőségünket csökkenthetik, kedvezőtlenek viszont (nem megfelelő üzemeltetés, vagy rendkívüli események) fenyegető kockázatot is jelenthetnek. E tárgykörben súlyponti szerepe van a határvízi és a többoldalú együttműködéseknek, amelyeknek korszerű keretet ad a Duna Védelmi Egyezmény bázisán az Európai Unió vízügyi politikájának megvalósítása. (14. oldal)

Azonban a Vitaanyagban tekintetbe vett nemzetközi együttműködésekben kimaradt a hágai Nemzetközi Bíróság bős-nagymarosi ügyben hozott ítélete, melynek végrehajtását mind Magyarország, mind Szlovákia 1993-ban nemzetközi egyezményben - a bírósághoz közösen benyújtott ún. Külön Megállapodásban - vállalta. Az ítélet szerinti magyar-szlovák szerződés megkötéséig a bösi erőműre illegálisan terelik a Duna vizét, a folyam és az üzemvízcsatorna közti vízmegosztásról a kötetendő szerződés fog rendelkezni. Ezért a hágai ítélet végrehajtása nemcsak jogi kötelmet, hanem a Dunára vonatkozó jelentős vízgazdálkodási feladatot is jelent. E feladat megoldása egyúttal a szigetközi szakasz jó állapotba hozásának is legfőbb záloga. Az ítélet ugyanis az alábbiak szerint fogalmazza meg vízmegosztással szemben támasztott követelményeket:

Egyértelmű, hogy a beruházás környezetre gyakorolt hatása és következményei szükségképpen kulcskérdések. A bíróság előtt mindkét fél által bemutatott nagy számú szaktudományos jelentés, bár következtetések gyakran ellentmondanak egymásnak, bizonyítékok sokaságát nyújtja arra, hogy ez a hatás és ezek a következmények igen jelentősek.

A környezeti kockázatok megítéléséhez a jelenlegi normákat kell figyelembe venni. A 15. és 19. cikkek szövegében nemcsak említést nyer, de egyenesen előírásként jelenik meg, hogy a feleket folyamatos - ezért szükségképpen kibontakozó - felelősség terheli azért, hogy fenntartsák a Duna vízének minőségét és védjék a természetet.

A bíróság tudatában van annak, hogy a környezetvédelem területén éberségre és megelőzésre van szükség, mivel a természeti környezetben okozott károk gyakran visszafordíthatatlanok, illetve az ilyen károk helyreállításának velejárója a helyreállítás lehetőségeinek korlátozottsága.

Az emberiség a történelem során, gazdasági és egyéb okok miatt, folyamatosan beavatkozott a természet rendjébe. A múltban ez gyakran a természetre gyakorolt hatások figyelmen kívül hagyásával történt. Az új tudományos ismereteknek köszönhetően, és mivel az emberiség egyre jobban tudatára ébred az őt - a jelenlegi és a jövőbeni generációkat - fenyegető veszélyeknek, melyeket ezeknek a beavatkozásoknak a meggondolatlan és mértéktelen gyakorlása idéz elő, új normák és szabványok alakultak ki, amelyeket az elmúlt két évtizedben nagy számú okmányba foglaltak. Ezeket az új normákat nemcsak akkor kell figyelembe venni, és az ilyen új szabványokra nemcsak akkor kell kellő súlyt helyezni, amikor az államok egy új tevékenységet mérlegelnek, hanem a múltban megkezdett tevékenységek folytatása során is. A gazdasági fejlődés és a környezetvédelem összeegyeztetésének szükségességét találóan fejezi ki a fenntartható fejlődés fogalma.

A jelen ügy szempontjából ez azt jelenti, hogy a feleknek közösen újból tanulmányozniuk kell a bősi erőmű működésével kapcsolatos környezeti hatásokat. Különösen kielégítő megoldást kell találniuk a Duna régi medrébe és a folyó mindkét oldalán levő mellékágakba bocsátandó vízmennyiséget illetően. (A hágai Nemzetközi Bíróság Bös-nagymarosi ügyben hozott 1997. szeptember 25-i ítéletének 140. pontja)

A Szigetközi tervezési alegység valamennyi további tevékenysége számára kiemelt fontosságú, hogy a hágai ítélet méltó helyen szerepeljen a jelentős vízgazdálkodási kérdések valamennyi dokumentumában.

3. Javaslat a vízhozam feltüntetésére az adatbázisban

A víztestek meghatározásánál a vízhozam alárendelt szerepű. Egy kis patak vagy csatorna ugyanolyan rangú eleme a víztestek adatbázisának, mint a Duna. Ugyanakkor a vízfolyások vízmennyiség szerinti rangsora szoros korrelációt mutat az általa fenntartott élőhelyek mennyiségével és minőségével, a tájhasználat mértékével, illetve a jó állapot kialakítását célzó műszaki beavatkozások költségeivel. Hasonló igaz a kockázatokra is. Egy nagy víz hidromorfológiai kockázatosága nagy területet és sok embert érintő veszélyeket hordoz, egy kis pataknál ez nagyságrendekkel kisebb.

Természetvédő vagy akár közgazdasági szemmel nézve, nehezen érthető, hogy a magyar felszíni vízfolyások 890 darab tétele között csak 4 darab a Duna, holott Magyarországon az összes felszíni víz legalább fele a Dunában folyik. Még ha az adatbázisra vonatkozó szigorú EU előírások nem is teszik lehetővé, hogy a vízhozam kitüntetett szerepet kapjon az adatbázis összeállításakor, mindenképpen javasolható, hogy legalább az alegységek adatbázisaiban paraméterként megjelenjen. Célszerű lenne valamilyen hosszabb időszakra vonatkozó átlagot és egy változékonyságot mutató mennyiséget (például a szórást) egyaránt feltüntetni.

2008. június 16.

Összeállította: Reflex Környezetvédő Egyesület (9024 Győr, Bartók B. u. 7.)